

Manel Fortià: «A Barcelona, el volum i la qualitat de propostes no es correspon amb les programacions»

Parlem amb el contrabaixista Manel Fortià, guanyador del Premi Enderrock 2023 a Millor Disc de Jazz segons la crítica

Manel Fortià | Juan Miguel Morales

Manel Fortià (Cassà de Selva, 1978) és un músic de combat, tan discret i humil com tenaç i perseverant. Darrere les quatre cordes i la carcassa del seu instrument, és d'aquells músics que les maten tocant. No li cal alçar la veu, sinó envoltar-se de músics fora de sèrie i còmplices absoluts per signar treballs que són tan reveladors i magnífics com *Despertar* (Segell Microscopi, 2022), una obra estimulante i encoratjadora, fruit de la particular relació que va mantenir el músic selvatà amb la ciutat de Nova York i que ha estat distingida amb el Premi Enderrock de la Crítica com a millor disc de l'any en la categoria de jazz.

Com va arribar a la música Manel Fortià?

Cassà de la Selva és terra de músics. Ja saps, **La Selvatana**, la tradició de la cobla i les sardanes. Suposo que tot plegat estava a l'ambient, però ni a mi em motivava aquesta ona ni a casa hi havia antecedents musicals de cap mena. Ara bé, els estudis de música, encara que d'una manera molt essencial, estaven molt naturalitzats en aquell entorn. Les meves germanes feien piano, però a mi no m'interessava aquell instrument. El que jo volia fer era tocar la guitarra

elèctrica, i als 9 anys em van comprar una guitarra clàssica amb la qual em vaig formar. No va ser fins quatre anys després que vaig tenir la meua primera guitarra elèctrica. Tot i que poc després em vaig decantar pel baix elèctric, i als 20 anys vaig acabar escollint el contrabaix.

Què et va dur al contrabaix?

Part de la culpa del canvi la va tenir **Manel Vega**, que llavors era el meu professor al Conservatori de Girona, que tenia un Departament de Jazz dirigit pel pianista canari **José Alberto Medina**. En tot moment vaig simultaniejar aquells estudis amb la carrera d'Informàtica. Perquè, ja se sap, la música és un divertiment i el que realment importa és tenir una carrera amb cara i ulls. Així ens ho venien llavors i ara potser més del que sembla.

Manel Fortià Foto: Juan Miguel Morales

Eres més de rock o jazz?

I que m'agradava en primera instància era el rock i, un cop ja iniciat, la fusió amb altres sonoritats, especialment amb el jazz. Un dels meus primers referents de capçalera va ser el grup californià de fusió **Tribal Tech**, amb **Scott Henderson** a la guitarra, l'impressionant **Gary Willis** al baix, **Scott Kinsey** als teclats i **Kirk Covington** a la bateria. Una canya!

Ara, però, ja t'has reconciliat amb la cobla i la música d'arrel?

És que llavors no hi havia res a fer, perquè no m'atreia gens ni m'hi sentia identificat. En canvi, després de l'experiència amb **Libérica** i l'àlbum *Arrels* (Segell Microscopi, 2021) res no ha tornat a ser el mateix. No descarto algun dia fer alguna cosa on també pugui intervenir el món de la cobla. En aquells primers temps, però, tot just estava descobrint el jazz i una primera immersió a fons la vaig tenir quan vaig entrar al Taller de Músics.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=CH5kGIIWEBE>

Quin és el teu record del Taller?

Recordo que després d'un dels meus primers combos el professor **Alfons Carrascosa** em va passar un parell de discos, un dels quals era *Sunday at The Village Vanguard* (Concors, 1961) de **Bill Evans Trio**. Escoltar aquella meravella va ser tota una revelació. El so del contrabaix de **Scott LaFaro** en particular, però alhora del trio en conjunt, em va captivar de tal manera que ja no volia escoltar res més. Des d'aquell moment les descobertes van ser constants i l'oportunitat de compartir-les amb els companys d'estudis, introduir-me en el circuit barceloní per tocar i escoltar cada dia va suposar un gir de 180 graus tant en el pla personal com de la meva formació.

Què és el que més t'atreu d'una proposta musical; què et fa distingir-la de la resta?

El primer de tot és el so, i després tota la resta. Quan vaig provar el contrabaix que tinc ara, amb una sola nota, el primer que em va enamorar va ser el so. I això que aplico a un instrument també es pot fer extensiu a un grup. Quan dono classes és el primer que procuro fer entendre als alumnes, però també és el més difícil d'explicar en paraules.

Per què prioritizes el so?

Abans que la tècnica o el llenguatge, el primer que sobresurt, el més pur i directe, és el so, la vibració, i si m'apures la pulsació, el ritme. La resta ja arriba després. Aquest és el meu afany i el que miro de transmetre quan em demanen consell. Cadascú hauria de treballar el seu so i com li agradaria sentir-se fins a aconseguir sonar com un mateix. De la mateixa manera que tenim la nostra veu, el nostre to i el nostre ritme quan parlem, però això ja ens ve de sèrie, hem de trobar la nostra veu a partir de l'instrument. Cal procurar no imitar ningú ni buscar cap altre artifici. Cal ser honestos, mostrar-nos tal com som, i això serà el que ens distingirà. Tot i que pot semblar molt bàsic i essencial, és un camí que pot representar tota una vida de dedicació. Però cal enfocar-se en aquesta direcció.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=7m4udlicnl4>

El rol del contrabaix com a instrument d'acompanyament és una voluntat d'estar ?al servei de' o una manera d'evitar ser el 'frontman' del grup?

Crec que hi ha clixés que ja no tenen sentit, si és que alguna vegada n'han tingut. La formalitat, o encara millor l'aparença, diu que a totes les formacions hi ha un músic solista, un líder, i que hi ha instruments amb un protagonisme específic i altres de més complementaris. I no dic que no tingui la seva part de veritat en molts casos i es faci evident en algunes situacions. Però si he après alguna cosa en el temps que fa que em dedico a la música ?i encara més al llenguatge del jazz tal com l'entenc?, és que tots els instruments, totes les veus, són complementàries i es necessiten entre elles.

Pots posar un exemple?

El mateix trio de **Bill Evans** amb **Scott LaFaro** canvia el so i la manera quan el contrabaix és entre les mans d'**Eddie Gómez** o de **Marc Johnson**, i fins i tot canvia la manera de fer del mateix **Evans**, que seria el solista o el líder del grup. És per això que el concepte d'acompanyar no és un rol secundari sinó tant o més important que el de portar la veu principal. Acompanyar de fet és escoltar algú altre i posar-li les coses fàcils perquè es pugui expressar millor. En aquest sentit, tocar és tan important com escoltar. És el mateix que pot passar en una conversa on no sempre és un mateix el que parla, de manera que escoltar l'altre és el que permet donar la rèplica escaient i dir-hi la teva. I això de ser al davant o al darrere, més exposat o menys, potser és una imatge que es percep des de fora, però internament en la dinàmica de grup i més en una formació com la del trio et puc assegurar que el protagonisme està repartit a parts iguals i tots depenem uns dels altres amb idèntic grau de responsabilitat i exigència.

En el teu cas quines són les preferències que et porten a escollir uns companys de viatge i no uns altres?

En primer lloc el grau d'amistat i coneixença que faci fàcil treballar plegats. Sentir que allò flueix sense haver de donar gaires indicacions. Les primeres impressions diuen molt. De fet la majoria de les vegades aquesta connexió ja es percep des del primer minut. Diria que és per pur instint. Amb el trio de *Despertar*, per exemple, a **Marco Mezquida** i **Raphael Pannier** els vaig conèixer en situacions i etapes ben diferents, i quan els vaig posar a tocar junts era la primera vegada que

ho feien, però sabia que encaixarien, com així va passar. Amb el **Marco** vaig fer el meu treball de final de carrera a l'Esmuc, que es va traduir en el disc a duet *My Old Flame* (autoeditat, 2016), i al **Raphael** el vaig conèixer poc després a Nova York a través del pianista **Albert Marquès**, que fa molts anys que hi viu. En realitat, originalment el disc s'havia de gravar als Estats Units, però la pandèmia ho va impedir i al final l'opció de **Mezquida** al piano va ser l'alternativa. Als directes, quan ell no pot ser-hi per qüestions d'agenda, el pianista és **Antonio Mazei**, un altre fora de sèrie que també vaig conèixer a Nova York, veneçolà d'origen i instal·lat a Barcelona. El disc és un particular retrat-homenatge de l'empremta que m'ha deixat Nova York durant els quatre anys que hi vaig estar anant i venint. Una manera de tancar la ferida pel fet d'haver hagut de tornar abans d'hora a causa de la pandèmia.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=OWr2wdyNRg8>

Nova York continua sent destí obligat per a un músic de jazz?

És la universitat més potent. El 2014, abans d'acabar la carrera a l'Esmuc, vaig fer un primer viatge i els músics catalans que eren per allà, com el mateix **Marquès**, **Gianni Gagliardi** o **Alexis Cuadrado**, em van fer una primera introducció. I tan bon punt em vaig treure la visa d'artista hi vaig tornar decidit a fer una immersió total, i va ser com tots els anys del Taller i l'Esmuc en un sol mes. Enlloc del món hi ha tants músics d'arreu, tantes realitats diverses, buscant el seu so i amb una qualitat fora de sèrie. T'adones que reproduir escales i tocar com ho feia un referent no té cap sentit. És cert que és una base de coneixement, un punt de partida, però llavors t'has d'oblidar de la pràctica i descobrir qui ets tu i què vols expressar.

Quina és la gran diferència?

Per a ells interpretar **Charlie Parker**, **Thelonious Monk** o **John Coltrane** és com per a nosaltres cantar el "Sol, solet". Viure en aquell context em va suposar una motivació extra. Era un estímul constant i m'empenyia a superar-me dia a dia. Em posava davant del mirall. La qualitat de vida és molt més dura, tot és força caòtic, el menjar és horrible i pots tenir el típic decaïment en què t'ho qüestionen tot. Però no hi ha cap més opció que seguir endavant si no vols que el corrent t'arrossegui.

Davant d'experiències com la teva quin paper haurien de fer les escoles de música? Les escoles són eines increïbles i necessàries. Són mitjans fantàstics, però en cap cas finalitats. És un espai de trobada molt important entre estudiants i fins i tot professors que tenen inquietuds i interessos comuns i que estan disposats a compartir ?més que no pas impartir? coneixements i experiències. Caldria aprofundir més enllà de les matèries curriculars, en les qüestions tècniques i de llenguatge per contribuir, en un pla més personal, a veure qui ets i poder tocar l'instrument, compondre o fer el que determinis des de la teva pròpia veu.

Manel Fortià Foto: Juan Miguel Morales

CONNEXIONS FLAMENQUES

En el teu cas, quan vas descobrir que la teva veu tenia un component de fusió flamenca a través de propostes com la de la formació Libérica i el disc 'Arrels'?

Tot està integrat en el mateix procés de creixement i aprenentatge. Vaig tenir la gran sort de rebre classes del monstre **Javier Colina** al Taller de Músics; durant els meus estudis de guitarra vaig meravellar-me amb el geni de **Paco de Lucía**; vaig coincidir a Nova York amb **Chano Domínguez** quan estava instal·lat a Brooklyn; l'amic **Albert Marqués** em va fer participar a la gravació de la seva *Bulería brooklyniana* (JazzGranollers Records, 2018), i també a Nova York vaig conèixer **Antonio Lizana**. Però en el pla més personal sempre vaig veure en un tema tradicional català com "El cant dels ocells" un cert aire flamenc. És a dir, que no hi havia res forçat ni premeditat, sinó la conseqüència de com fluïa la mateixa vida. Llavors em vaig adonar que sense necessitat de voluntat prèvia el que acabava mostrant amb experiències com **Libérica** era el nexa comú entre músiques i cultures que molts situen en compartiments estancs i separats, però que en realitat tenen un vincle més profund i natural del que es detecta d'entrada.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=WII2HemyCcA>

Donaràs continuïtat a aquesta línia que has obert amb 'Arrels'?

Poder enregistrar un disc com *Arrels* va ser una manera de descobrir aquesta connexió tan especial entre els cants lliures del flamenc i determinades cançons tan arrelades a la tradició catalana. La participació de músics tan entusiastes com **Max Villavecchia**, **Pere Martínez** i el mateix **Antonio Lizana** van ser claus per assolir un treball tan desafiant com de recerca personal. La veritat és que tant aquell treball com *Despertar* m'agradaria que fossin la primera pedra de dues vies diferents per tal de poder expandir-me arreu. Tinc molts altres projectes entre mans, però ara mateix la prioritat és mostrar aquests dos a tants llocs com pugui on encara no els coneixen.

En una línia igualment original també hi ha el teu duet de contrabaix i veu amb Magalí Sare. Sí, amb ella hi ha una complicitat molt especial. Després del bon resultat de *Fang i núvols* (Segell Microscopi, 2020) ja tenim enllestit el repertori d'un nou disc plegats, en el qual també intervindrà **David Domínguez** a la percussió. En aquest cas, els temes nous s'han anat gestant a mesura que anàvem fent els directes de l'anterior, i en principi està previst publicar-lo entre final d'abril i principi de maig.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=HfEwBj2FDJl>

Tal com està el panorama, sembla que només hi hagi lloc per a grans produccions amb ressò mediàtic i viralització a les xarxes, mentre que aquests projectes més personals fa la sensació que s'han d'empènyer contra corrent.

No negaré que és un moment difícil en general. La música s'ha desvaloritzat de manera injusta i el concepte del disc com una obra pròpia ha quedat molt minimitzat, està tot molt esquarterat. Però no per això hi vull renunciar, sinó més aviat el contrari. D'una banda, perquè crec en aquest concepte, i de l'altra, perquè considero que més que mai s'ha de potenciar la música en directe com a experiència única i irrepetible. És un moment en què cal fer molta didàctica i fer entendre que l'accés a la música a través de Youtube o Spotify pot ser un extraordinari complement però en cap cas el prioritari i molt menys el substitut de viure l'experiència en una sala de concerts. La música en viu és la més motivadora i inspiradora i és el que hem de saber traslladar a les noves generacions. Cada actuació ha de suposar una veritable transformació i no deixar-te indiferent. Veure com fer concerts és el més gran estímul per assajar i millorar.

UN DECATATGE PROBLEMÀTIC

De la mateixa manera que has viscut els teus períodes a Nova York, no t'has plantejat instal·lar-te fora durant un temps com han fet altres companys teus? Crec que ara mateix la capital catalana segueix sent un bon campament base per anar generant propostes i a partir d'aquí portar-les per tot arreu. Avui dia les distàncies entre ciutats i escenes diverses no són tan llunyanes com fa uns quants anys. No vull dir que no es produeixin casos estranys, com per exemple que som més a prop de l'escena de Nova York que no pas de la de Madrid, i a la inversa. Per això considero que hauríem de trobar la manera de corregir-ho. Cal lluitar perquè es valori la música de casa i aconseguir el respecte, l'atenció i unes condicions dignes per als músics professionals.

Creus que en altres llocs les condicions són millors?

Mira, si ara mateix m'instal·lés a una ciutat com París o Copenhagen, estic segur que no ho tindria gens fàcil per fer-me un lloc propi davant la preferència que allà es dona als músics locals. En canvi això aquí no passa. És clar que és un procés lent i que ve de llarg, però no podem defallir tant en el pla individual com col·lectiu. Barcelona s'ha convertit en una ciutat de nivell Superior on el volum d'estudiants i la qualitat de les seves propostes no es correspon gens amb l'escassetat d'espais musicals que permetin mostrar-se amb una atenció i unes condicions mínimament dignes. És un decalatge que tant pel que fa a programadors com a mitjans, institucions i polítics hauríem de saber resoldre en el futur. Els músics hem de dedicar-nos amb passió al nostre ofici i encomanar-lo a la resta, però la infravaloració dels artistes i de totes les arts en general fa que moltes vegades sigui difícil arribar amb tranquil·litat a final de mes.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=WII2HemyCcA>

Has parlat de la importància del directe i la necessitat de viure aquesta experiència com a espectador. Prediques amb l'exemple? Et puc assegurar que al cent per cent. Si no tinc un concert o un assaig, segur que em trobes gaudint d'una actuació o una altra. Els dos darrers han anat a veure **Bob Moses** al Milano Jazz Club, on actuava amb **Liba Villavecchia**, **Juanma Trujillo** i **Vasco Trilla**, i just l'endemà **Atomic** al Jamboree, que van fer el concert de comiat. Va ser increïble! A més, va ser com si es tanqués un cercle, perquè els havia vist per primer cop ara fa deu anys a la Jazzroom - La Cova del Drac. Aquestes són experiències de les quals surto amb les piles ben carregades.

Ets més de club que de grans auditoris?

Els meus primers concerts van ser al Sunset Jazz Club de Girona, i en relació amb el que comentava de la importància del so, és en aquests espais on realment es percep la singularitat i el so natural de cada instrument. A Nova York, una sala com The Stone m'ha permès gaudir a cau d'orella de bèsties com **Peter Evans**, **William Parker**, **Ken Vandermark** o **Paal Nilssen-Love**. Això no vol dir que una sessió al Lincoln Center amb **Brad Mehldau** a piano solo no sigui una passada, però es viu molt intensament quan tens el privilegi d'escoltar-lo a trio en un cau com el Village Vanguard. La primera vegada que vaig escoltar en directe **Marco Mezquida** va ser terriblement inspirador, fins al punt que vaig perdre la vergonya i li vaig proposar de fer a duet el disc que seria el meu projecte de fi de curs de l'Esmuc, *My Old Flame*. Tenir l'oportunitat de veure tríos com el de **Larry Grenadier** ?que a més va tocar amb el meu contrabaix?, **Bill Stewart** i **Walter Smith Jr.** en un local com el Sunset és un privilegi absolut. El valor que suposa un club així moltes vegades és infinitament superior al tracte que rep com a espai vital per a la cultura. A més, en el cas del Sunset dona una personalitat a la ciutat de Girona que la distingeix especialment. Molt probablement jo no seria el músic que soc si no hagués existit.